

Križarski pohod skozi lastno življenje

Jože Snoj: *Gospod Pepi ali zgodnje iskanje imena*; Založba Obzorja, Maribor, 2000

»Enkrat se začneš in potem to ne teče naprej, ampak traja nazaj. Traja toliko dlje, kolikor iz dneva v naslednji dan, o katerem še nič ne veš, samo korak po korak odstopaš. Kot slikar od platna, kakopak nazaj. S pogledom nazaj. Naprej je, v resnici, torej nazaj. Na poti nazaj si, ko si, na videz, na poti naprej. V prihodu je že povrnitev. Nobenega časa ni med priti in oditi. Ti sam si ta čas, ki ga ni.«

Tako se tudi Snoj v romanu *Gospod Pepi ali zgodnje iskanje imena* kar naenkrat začne in potem brska po preteklosti daleč nazaj in potem spet naprej, korak po korak vse do dneva, ko je pri osemindesetih nehal biti otrok. Snojev roman spominja na nekakšno družinsko kroniko, saj nas že na samem začetku seznanja s »kažipotom po družini«, kjer zelo izvirno in predvsem zabavno okarakterizira vse pomembne like, tudi gospoda Pepija, ki je, nikakor pa ne samo, Josip Reich. Že v samem naslovu nam torej Snoj namigne, da ta roman temelji predvsem na subjektu, ki pa je vendarle ujet v nekakšen čas, tisti prejšnji in zdajšnji; saj vendar roman eksplicitno posveča dvajsetemu stoletju, ki je bilo menda lepo in strašno hkrati. Pripoved je napisana z izredno osebno noto, kot smo pri Snoju že vajeni. Izhaja iz sebe in skozi sebe, dokler po navadi ne priplava na površje in se na videz popolnoma osvobodi svoje lastne izpovedi in subjektivnosti. Vendar se

tokrat to ne zgodi. Snojev subjekt ostaja predvsem osebno in pa tudi duhovnozgodovinsko zaznamovan, saj gre za avtorjev »križarski pohod« skozi svoje lastno življenje in čas, ki ga je zaznamoval.

Pepi, Jože ali Josip? Kdo je torej Pepi in kdaj Jože postane Pepi, in potem, zakaj Jože ni Anton, prav tako kot njegov oče? Gre za *zgodnje iskanje imena* ali lastne identitete avtorja Jožeta Snoja. Poigravanje z življenjem, ki traja iz dneva v naslednji dan, se začne z malim Uškom in njegovim »malim, malo trebuščkastim« očetom, ki je imel vedno vse prav, in tako avtor pravi: »že navsezgodaj v otroštvu sem dobil od njega to pravico in da zato še danes ne bežim pred rajem, če se mi ponuja, in ga plačujem ... Ti Uško ti! Tako, ja, mi je rekel in mi jo podelil. Kakšna svoboda!« Tako se že na samem začetku kaže avtorjeva zaznamovanost z očetom, ki se mu na neki način pokloni s celotnim romanom. Oče je namreč tisti, ki je imel dar pripovedovanja neskončnih zgodb in avtorja zaznamuje kot avtentičnega individualista – podaril mu je namreč svobodo.

Vse iskateljstvo se začne pri rojstvu in še prej. Izmoljeni sin se vendarle mora imenovati po prvem svetniku in tako seveda ne more biti Anton, temveč Jožef in tako Jože. Tisti Jože, ki potem postane neugnani Pepi, ampak ne *Gospod Pepi*, več kot Pepi. Josip Reich kot negativni pol, ki pa vendar s svojo nedostopnostjo in individualnostjo očara že malega Uška in se potem z nekim delčkom naseli v Jožetu. Vedno znova se pojavlja in ostaja tista dvojnost med majhnim in velikim,

revščino in bogastvom, občudovanjem in prezirom in ne nazadnje deček z naslovnice; sramežljiv otrok, napol v velikem, dragocenem, vendar praznem okviru. Toliko metaforike je v tej neskončni dvojnosti, gospod Pepi kot vzor in negativec hkrati; na drugi strani pa gospod Pepi kot Josip Reich in na neki način morebiti tudi kot Jože Snoj.

Zanimiva je avtorjeva dodatna predočitev gospoda Pepija z medbesedilnim postopkom, ko citatno prenese označbo svojega junaka *Gojka Mrča*. Pri tem pa seveda ne moremo prezreti »kažipotota po delih«, ki ga Snoj poda na samem začetku romana. Kažipot omenja štiri Snojeva dela – *Negativ Gojka Mrča*, *Jožef ali zgodnje odkrivanje srčnega raka*, *Noetova bajta* in *Gospod Pepi ali zgodnje iskanje imena* –, ki so povezana s puščicami. Iz te sheme je razvidna medbesedilna navezava med posameznimi besedili. V zadnjem delu torej najdemo že omenjeni citat iz *Gojka Mrča* in tudi *Noetove bajte*, medtem ko je *Jožef* prisoten le posredno, prek romana *Noetova bajta*. Omenjena štiri dela sestavljajo v Snojevem opusu nekakšno tetralogijo, saj so tematsko del iste problematike avtorjevega ukvarjanja s subjektom, medtem ko romani *Hodnik*, *Gavžen hrib* in *Fuga v križu* sestavljajo trilogijo, ki obravnava popolnoma drugačno tematiko. Zato se zdi, denimo, sodba Igorja Bratoža (v članku, objavljenem v Delu 29. 6. 2000) o tem, da gre za »logično nadaljevanje avtorjevih del iz sredine osemdesetih, torej *Gavžen hriba* in *Fuge v križu*«, vprašljiva. Romana, ki ju Bratož omenja, obravnavata namreč vojno tematiko, to pa za zadnji Snojev roman ne

velja. Tu gre namreč za popolno osredotočenost na subjekt, ki pa seveda je ujet v določeni čas, vendar avtor že na samem začetku razvrednoti prevladujočo pomembnost časa, ko zapiše: »Ti sam si ta čas, ki ga ni,« in s tem ponovno izpostavi subjekt, ki zgolj potuje skozi takšne in drugačne čase. Tako tudi Bratoževa trditev, da »*Gospod Pepi* v imenu resnice in univerzalnih vrednot pristaja na vihanje zasebnosti, celo intimnega v javno ... zasebno porablja kot eksempl za veliko večjo tragiko ...«, ni povsem ustrezna, saj vendar avtor gradi celotno izpoved na subjektu in izhaja iz povsem subjektivnega časa, ki pa se seveda zliiva z objektivnim časom.

Posebej zanimiv je zadnji del romana, ko se avtor v *Epilogih* pokloni kot prvemu seveda naslovnemu junaku Josipu Reichu, skozi katerega ves čas išče svojo lastno identiteto, ga spremlja vse do smrti in še naprej in se z njim na koncu tudi spravi. Kot zadnji se pokloni svoji materi, ženski, ki ga je izmolila in rodila in bila zanj vedno samo mama, ki je skrbela za golo preživetje in se ni nikoli mešala v »moške posle«. Ko je toliko let na njo gledal nekoliko vzvišeno, mu je na koncu vendarle postala enakovredna. Tukaj pa tudi najdemo že omenjeni citat iz *Noetove bajte*, kjer avtor govori o »rojstvu« naše Slovenije in ga potem nekako metaforično povezuje z materinim umiranjem. Posebnost so tudi živi opisi avtorjevega občutenja njene smrti in potem hudih notranjih bojov, ki so se pojavili po njej. Smrt matere je pomenila namreč resnični konec otroštva, pri osemindesetih letih, pozno, pa vendar še vedno prezgodaj.

Gre torej za avtobiografsko zgodbo, ki pristno in z veliko mero humorja zabava, razsvetljuje in osvetljuje tiste daljne in bližnje čase. Pri tem Snój ostaja zvest svojemu igrivemu, z dialekti prežetemu jeziku. Omeniti velja tudi zanimivo slogovno zaznamovanost besedila, saj vsaka pika, vejica, odstavek in velika začetnica nosijo svoj pomen. Pravzaprav bi lahko rekli, da je Snój razvil prav poseben

sistem zapisovanja in označevanja preskokov misli, ki pripoved še dodatno razgiblje in zabava bralca tako, »da se enkrat začne in potem to teče naprej«, namreč branje; čas, jaz in ti. »Enkrat prideš in ujet v te sanje, dolgo misliš, da si. Temu se reče življenje. Pa nisi ti, ampak je večno. Pred teboj je za teboj. Za teboj je pred teboj.«

Karmen Švegl

